एकाइ १२ · जुन्को ताबेई

अङ्क विभाजनमा दिइएका बुँदाका आधारमा अङ्क दिनुहोस्। फरक शब्दमा लेखिएको भए पनि उही कुरा भनेको उत्तर सही मानिन्छ।

१ ऊ बाट म

उत्तर प्रयोग · ३

म बिहान सबैरै उठेँ। मैले झोला बोकेँ। म डाँडामा पुगेर रमाएँ।

तृतीय पुरुषमा ‘उठी’, ‘बोकी’ र ‘रमाई’ ले स्त्रीलिङ्ग देखाएका थिए। प्रथम पुरुषको ‘उठेँ’, ‘बोकेँ र ‘रमाएँ’ मा लिङ्ग देखिँदैन। बोल्ने केटा भए पनि वाक्य उही हुन्छ।

अङ्क विभाजन

- ✓ ‘म’ र ‘मैले’ राखेमा।
- ✓ तीनै क्रियापद प्रथम पुरुषमा मिलाएमा।
- ✓ प्रथम पुरुषमा लिङ्ग नदेखिने कुरा लेखेमा।

२ आदर तल माथि

उत्तर प्रयोग · ३

क. तपाईं घर जानुहुन्छ।
ख. ऊ आई।
ग. उहाँले खाना खानुभयो।
घ. तँ के गर्छस्?
ङ. विशाल पढ्नुहुन्छ।
च. उनले चिठी लेखे।

अङ्क विभाजन

- ✓ प्रतिवाक्य ०.५ का दरले क र ख को आदर मिलाएमा।
- ✓ प्रतिवाक्य ०.५ का दरले ग र घ को आदर मिलाएमा।
- ✓ प्रतिवाक्य ०.५ का दरले ङ र च को आदर मिलाएमा।

३ उद्देश्य कहाँ लुकेको छ?

उत्तर प्रयोग · ३

वाक्य	उद्देश्य	विधेय
क	मेला	लाग्ने छ
ख	शेर्पाहरूले	बचाए
ग	हिउँ	पर्दै छ

तीनै वाक्यमा उद्देश्य सुरुमा छैन। ख मा ‘टोलीलाई’ सुरुमा आए पनि ‘कसले बचाए?’ को उत्तर ‘शेर्पाहरूले’ हो।

अङ्क विभाजन

- ✓ क मा ‘मेला’ र दुई शब्दको विधेय ‘लाग्ने छ’ लेखेमा।
- ✓ ख मा ‘शेर्पाहरूले’ र ‘बचाए’ लेखेमा।
- ✓ ग मा ‘हिउँ’ र ‘पर्दै छ’ लेखेमा।

४ उपसर्ग छ कि छैन?

उत्तर

क. अ + मर
ख. अन् + उचित (‘अनु’ होइन)

Science Playground, काठुन्जे, भक्तपुर
विद्यार्थीसहित भ्रमणको समय लिन: https://science-playground.com/booking

ग. उपसर्ग छैन: ‘अ’ झिक्दा बाँकी अंशको अर्थ हुँदैन। **बोध · ३**

घ. बे + रोजगार

ङ. उप + कार

च. उपसर्ग छैन: यो कसैको नाम हो।

अङ्क विभाजन

✓ प्रतिशब्द ०.५ का दरले ‘अमर’ र ‘अनुचित’ छुट्याएमा।

✓ प्रतिशब्द ०.५ का दरले ‘अप्ठ्यारो’ को कारण र ‘बेरोजगार’ छुट्याएमा।

✓ प्रतिशब्द ०.५ का दरले ‘उपकार’ छुट्याएमा र ‘अजय’ को कारण लेखेमा।

५ शिखर र सालको हिसाब

उत्तर **प्रयोग · ३**

क. ८,८४९ − ४,८८४ = **३,९६५ मिटर**

ख. १९७५ − १९३९ = ३६, तर त्यस वर्षको जन्मदिन आएको थिएन। त्यसैले उनी **३५ वर्ष** पूरा भएकी थिइन्।

ग. ४ × १२ + ९ = ४८ + ९ = **५७ इन्च**

अङ्क र मिति यसै एकाइका हुन्।

अङ्क विभाजन

✓ ३,९६५ मिटर निकालेमा।

✓ जन्मदिन नआएको कारणसहित ३५ वर्ष लेखेमा।

✓ ५७ इन्च निकालेमा।

६ लाक्षणिक भनाइ खोल्नुहोस्

उत्तर **बोध · ३**

क. गोरुले सिङ जुधाए जस्तै पैसा र साधनको कमीसँग डटेर सामना गर्नु।

ख. अनुमति पाउन वर्षौं लागेकाले त्यो पाउनु नै ठुलो जित थियो, तर काम अझै आधा बाँकी थियो।

ग. हिमालको टुप्पो होइन, जीवनको लक्ष्य पूरा गर्नु। ताबेईको जीवनीमा ‘शिखर’ हिमाल र सफलता दुवै हो।

अङ्क विभाजन

✓ क को डटेर सामना गर्ने अर्थ लेखेमा।

✓ ख को ठुलो जित र बाँकी कामको अर्थ लेखेमा।

✓ ग को लक्ष्य पूरा गर्ने अर्थ लेखेमा।

७ अपठित गद्यांश

उत्तर **बोध · ५**

क. घरकाले हाँसो गरे र केटाको काम भने; अनुमतिपत्र पाएपछि तीन जना बसधनीले काम दिन मानेनन्।

ख. मान्छेको सोच काम देखेपछि बदलिन्छ। शङ्का भरोसामा बदलियो, र त्यो बोलीले होइन, एक वर्षको राम्रो कामले भयो।

ग. उद्देश्य: **चौथोले**; विधेय: **राखे**

घ. **स्नेहा भन्नुहुन्छ।**

ङ. दुवैलाई ‘महिलाले सक्दैनन्’ भन्ने सोचले रोक्न खोज्यो, तर दुवैले हार नमानी पछि आउने महिलाका लागि बाटो खोले।

गद्यांशका पात्र र घटना यस अभ्यासका लागि बनाइएका हुन्।

अङ्क विभाजन

✓ क: दुवै अवरोध लेखेमा।

✓ ख: कामले सोच बदलेको लेखेमा।

✓ ग: उद्देश्य र विधेय दुवै लेखेमा।

✓ घ: उच्च आदरको वाक्य लेखेमा।

✓ ङ: अवरोध र पछिका लागि बाटो खोलेको समानता लेखेमा।

Science Playground, काठ्मान्डे, भक्तपुर
विद्यार्थीसहित भ्रमणको समय लिन: https://science-playground.com/booking

८ एउटै अर्थ फरक रूप

उत्तर प्रयोग · ४

क. **बेरोजगार** युवा विदेश गए। (बे)
ख. दुई गाउँले **सहकार्य** गरे। (सह)
ग. उनी **अनपढ** थिए, तर छोरीलाई पढाए। (अन)
घ. बाटोमा पसल राख्नु **गैरकानुनी** काम हो। (गैर)

अङ्क विभाजन

✓ क मा 'बेरोजगार' र 'बे' लेखेमा।
✓ ख मा 'सहकार्य' र 'सह' लेखेमा।
✓ ग मा 'अनपढ' र 'अन' लेखेमा।
✓ घ मा 'गैरकानुनी' र 'गैर' लेखेमा।

९ त्रुटि पहिचान र सुधार

उत्तर प्रयोग · ४

हामी **गाउँ फर्कंदै थियौँ**। **हिउँको** चमकले **आँखा** पोल्यो। म अगाडि **गएँ, उहाँ** पछाडि आउनुभयो। **सधैँ** यस्तै हुन्छ।

अङ्क विभाजन

✓ प्रतिसुधार ०.५ का दरले 'गाउँ' र 'फर्कंदै' बनाएमा।
✓ प्रतिसुधार ०.५ का दरले प्रथम पुरुषको 'थियौँ' र 'हिउँ' बनाएमा।
✓ प्रतिसुधार ०.५ का दरले 'आँखा' र प्रथम पुरुषको 'गएँ' बनाएमा।
✓ प्रतिसुधार ०.५ का दरले 'उहाँ' र 'सधैँ' बनाएमा।

१० भाव विस्तार

उत्तर उच्च दक्षता · ४

प्रस्तुत पङ्क्ति 'जुन्को ताबेई' जीवनीको पहिलो वाक्य हो।

मान्छे जन्मँदै महान् हुँदैन। साधनको कमी, कठिन काम र उल्टो परिस्थितिसँग जुध्दै अगाडि बढ्नेले नै ठुलो काम गर्छ। सिँगौरी भनेको डटेर जुध्नु हो; अवरोधबाट भाग्ने होइन, त्यसको सामना गर्नु हो। शिखर हिमालको टुप्पो मात्र होइन, जीवनको सफलता पनि हो।

ताबेई नै यसको उदाहरण हुन्। बाल्यकालमा बारम्बार बिरामी परिन्, क्लबले ठाउँ दिएनन्, अभियानका लागि सहयोग माग्दा हाँसोमा उडाइयो, र हिमस्खलनमा पुरिइन्। तैपनि उनी सगरमाथाको शिखरमा पुगिन्। यसैले कठिनाइ नै मान्छेलाई बलियो बनाउने पाठशाला हो। महानता सजिलो बाटोमा होइन, नहार्ने बानीमा छ।

अङ्क विभाजन

✓ प्रसङ्ग (जीवनी र अनुच्छेद) खुलाएमा।
✓ 'सिँगौरी' र 'शिखर' को अर्थ खोलेमा।
✓ ताबेईको उदाहरण जोडेमा।
✓ नहार्ने बानीको निचोड दिएमा।

११ जीवनी लेखन

उत्तर

शान्ता

शान्ताको जन्म वि.सं. २००८ मा पहाडको एउटा गाउँमा भएको थियो। उनका बुबा किसान थिए। गाउँमा विद्यालय नभएकाले उनी बाल्यकालमा दुई घण्टा हिँडेर पढ्न जान्थिन्। यति धेरै कठिनाइ भोगेर पनि उनले वि.सं. २०२५ मा एस.एल.सी. पास गरिन्।

त्यसपछि आफूले भोगेको दुःख अरूले नभोगुन् भनेर उनले वि.सं. २०२८ मा गाउँमा पहिलो विद्यालय खोलिन्। यसै क्रममा उनले चालिस वर्षसम्म घरघर पुगेर छोरीहरूलाई पढ्न प्रेरित गरिन्।

उनको योगदानको कदर गर्दै उनलाई जिल्लाको उत्कृष्ट शिक्षक पुरस्कार दिइयो। वि.सं. २०७८ मा उनको निधन भयो। उनले खोलेको विद्यालयका छोरीहरू नै आज उनको सबैभन्दा ठुलो सम्झना हुन्।

Science Playground, काठुन्जे, भक्तपुर
विद्यार्थीसहित भ्रमणको समय लिन: https://science-playground.com/booking

अङ्क विभाजन प्रयोग · ५

- ✓ आदि भागमा जन्म, परिवार र बाल्यकाल लेखेमा।
- ✓ मध्य भागमा काम र योगदान क्रमैसँग लेखेमा।
- ✓ अन्त्य भागमा सम्मान, निधन र आफ्नो विचार लेखेमा।
- ✓ बुँदा जोड्ने शब्द प्रयोग गरी मध्यम आदर मिलाएमा।
- ✓ शब्दसीमा, भाषा र वर्णविन्यास मिलाएमा।

१२ तर्क र प्रतितर्क

उत्तर उच्च दक्षता · ४

तर्क(पक्षमा): ज्यान एकपटक मात्र पाइन्छ। सन् १९७० को जापानी अभियानका कतिपयले ज्यान गुमाए, र ताबेई आफैँ हिमस्खलनमा पुरिइन्। परिवार र छोराछोरीका लागि बाँच्नु शिखर चढ्नुभन्दा ठुलो कर्तव्य हो।

प्रतितर्क(विपक्षमा): जोखिम बिना कुनै ठुलो काम हुँदैन। ताबेईको आरोहणले संसारभरका महिलालाई सक्छु भन्ने आत्मविश्वास दियो। पर्वतारोहणले नेपालका शेर्पा र अरू धेरैलाई जीविका पनि दिएको छ।

निष्कर्ष: जोखिम लिनु र लापरबाही गर्नु एउटै होइन। ताबेईले पुरुष समूहको दुर्घटनाबाट पाठ सिकिन्। तयारी, तालिम र सतर्कतासहित लिएको जोखिम बुद्धिमानी हुन सक्छ, तर अन्धो साहस होइन।

अङ्क विभाजन

- ✓ पक्षमा एउटा उचित तर्क दिएमा।
- ✓ विपक्षमा एउटा उचित प्रतितर्क दिएमा।
- ✓ तर्कलाई जीवनी वा समाजको उदाहरणले पुष्टि गरेमा।
- ✓ दुवै पक्ष केलाएर स्पष्ट निष्कर्ष दिएमा।

१३ सोच्नुहोस्

उत्तर उच्च दक्षता · ४

ताबेईलाई ‘पहिलो महिला’ भन्नु ठिक हो, किनभने इतिहासको त्यो कीर्तिमान उनकै हो। तर आङ छिरिङ नभएका भए त्यो यात्रा सम्भव थिएन; हिमस्खलनमा पनि शेर्पाहरूले नै उनलाई खनेर निकालेका थिए। त्यसैले उनीहरूको नाम बिर्सनु न्यायपूर्ण होइन।

जीवनीको मुख्य पात्र एक जना नै हुन्छ, तर साँचो जीवनीले सफलता एक्लै आउँदैन भन्ने देखाउनुपर्छ। मुख्य व्यक्तिको कथा नबिगारी साथ दिनेको नाम र काम स्पष्ट लेख्नुपर्छ। यसो गर्दा ताबेईको सम्मान घट्दैन, बरु जीवनी अझ इमानदार हुन्छ।

अङ्क विभाजन

- ✓ ताबेईको कीर्तिमान मानेर आफ्नो अडान लिएमा।
- ✓ शेर्पाको योगदान प्रमाणसहित लेखेमा।
- ✓ जीवनीमा साथ दिनेलाई दिने ठाउँको विचार लेखेमा।
- ✓ सफलता एक्लै नआउने निचोड दिएमा।

१४ क्रियाकलाप: हाम्रो ठाउँको ‘पहिलो’

(अङ्क नदिइने)

विद्यार्थीले पाउनुपर्ने नतिजा

जन्म, सुरुको समय, अवरोध र योगदान क्रमैसँग देखिनुपर्छ। साल नभेटिए लगभग लेखे हुन्छ, तर सुनेको र पक्का कुरा छुट्याउनुपर्छ। जीवनीमा मध्यम वा उच्च आदर एकै किसिमको राख्नुपर्छ।

तहअनुसार अङ्क	ज्ञान	बोध	प्रयोग	उच्च दक्षता	जम्मा
अङ्क	०	११	२५	१२	४८

Science Playground, काठ्न्जे, भक्तपुर
विद्यार्थीसहित भ्रमणको समय लिन: https://science-playground.com/booking